

Побоїще в січі (скорочено)

Володимир Малик

(Уривок з роману "Фірман султана")

1

Султан отримав лист від знахабнілих запорожців. Полоненого козака Драгомана, що читав його і перекладав, стратили. Лист султан спалив. Розгніваний намісник бога на землі поклявся знищити Січ.

Наприкінці грудня кримський хан із сорокатисячною ордою, і п'ятнадцятьма тисячами яничар (Яничари — регулярна турецька піхота), і досвідченими провідниками підходив до Січі.

Вирішено у Бахчисараї розгромити Січ взимку, коли козаки роз'їжд-жаються по зимівниках, а залишається тільки охорона шістсот—сімсот чоловіків. І ті після Різдва спатимуть, п'яні. Тоді їх легко перерізати, як свиней.

Тихо пробирається орда ногайськими степами; мерзне хан, кутаючись у кожух. Леурза Алі і Чорнобай поїхали з людьми шукати козацьку заставу. Швидко її знайшли, вбили вартового, а потім і решту прикордонників, бо не просто взяти козака у полон. Та був на цій заставі колишній бранець Чорнобая — Тхір. Розповів він яничарам про таємний вхід на Січ, через який запорожці ходять до Дніпра по воду. Зрадив хан такий новині, придумав план: яничари знищать запорожців, зайшовши на Січ, а орда оточить фортецю, пильнуючи, щоб ніхто не втік. Першими заходили люди Сафар—бея. До нього прийшов миритися Гамід, який боявся цієї пастки. Гамід вірив у щасливу зорю Сафар--бея, тому намагався знаходитись ближче до нього. Але примирення не відбулося.

І ось всі уже на своїх місцях. Сафар—бей, у якого були свої охоронці, стояв проти куреня. Він хвилювався, бо довго не було команди "починати".

2

У Лубенському курені не всі спали. Звенигора, Воїнов, Метелиця і Сікач накрились рядном і при свічці грали в карти. Дід Шевчик ще вчора все програв, тому сьогодні ліг спати. Він умостився біля вікна, бо приїхали козаки на вибори кошового. Козаки спали .скрізь: на лавах, на топчанах, на підлозі.

Приснився Шевчикові страшний сон. Нібито він заплив далеко у Чортотлик ловити рибу. Так далеко запливав тільки отаман Сірко. Він нічого не боявся і, висадившись на березі якоїсь ріки, вирішив тут збудувати Січ.

Та раптом на нього з кущів вийшов здоровенний рогатий чорт. А Сірко його застрелив — і чорт у воду "млик". Тому й назвали так цю місцевість — Чортотлик. Так закинув, значить, Шевчик ятір, а його щось за вус у воду потягло.

Прокинувся старий зі страху. Смик — вус до підвіконня примерз. Довелося відрізати. Аж ось Шевчик розгледів за вікном яничар. Злякався, бо ніколи їх стільки не бачив. Не повірили йому і козаки, поки самі не переконались. Розбудили товариство, і почався бій. З усіх куренів чути стрілянину. Падають яничари один за одним.

Змішались вони від переляку, хотіли ворота відкрити, щоб утекти, так не знають, як їх відкрити.

Отаман кошовий, Сірко, закликав запорожців до щабель. Припинилась стрілянина, з куренів ринули козаки.

3

Загинули охоронці Сафар-бея, тепер він намагався пробратись до тієї таємної хвіртки, щоб вислизнути з цього пекла. Помітив він Гаміда, що також шукав виходу. Гаміду когось цілився і хотів застрелити Сірка. Спіймали козаки цього турчина, і Звенигора бився з ним на шаблях, не бажаючи вибачити свого колишнього лихого господаря. Спостерігав за цим поединком і Сафар-бей. Переживав за Звенигору, не хотів, щоб Златка залишилась удовою на чужині.

Загинув Гамід від руки славного запорожця Арсена Звенигори. Сафар— бей наблизився до козака. Арсен, впізнавши у ньому свого давнього знайомого Ненка, пообіцяв врятувати бея.

4

Роман Воїнов помітив, яку один курінь зайшло два незнайомця. Це були Тхір і Чорнобай. Перевдягаючись, вони вирішували чи втекти з Січі, чи відкрити орді ворота. Роман зарубав Тхора, а Чорнобая, перемігши у поединку, виволік на осуд товаришів. Поки що його відвели хлопці у холодну чекати товариського суду.

5

Вранці скінчилось побоїще. У степ втік хан зі своєю ордою. Посланий Сірком у погоню загін не здогнав яничар.

Товариство приїхало на заставу, де знайшли напівживого Товкача. Він сповістив своїх товаришів про зраду, і тільки тоді помер. Не розкривши таємниці, Товкач не міг померти. Він виконав свій обов'язок перед товариством.

6

Запорожці з почестями поховали своїх загиблих товаришів. Вивели Чорнобая на суд. Разом вирішили його стратити, але як? І Сірко запропонував вислухати Шевчика, того самого старого зморшкуватого діда, який перший помітив ворога. І зробили, як Шевчик сказав: прив'язали Чорно-бая, сина сотника, гарного козака, до трупа яничара Гаміда і вкинули в ополонку під лід. Нехай Дніпро несе їх до Туреччини.

Після січової ради знову обрали кошовим Сірка. Козаки почали роз'їжджатись. Звенигора, Роман і Ненко виїхали з фортеці і поскакали "в безмежний білий степ".

Епілог

Мартина Спихальського проводили додому в Польщу Арсен Звенигора зі Златкою та Роман Воїнов зі Стехою. Поїхав пан Мартин, Роман з дружиною повернув додому, а Златка і Арсен залишились степом помилуватись. Проминули перед ними страшні картини: неволя, втеча, бої, походи... Тепер вони знову разом.

Але ось у безмежному просторі з'являється вершник, який здалеку нагадує перекотиполе, він швидко мчить. Стривожено дивиться Златка. Все сильніше притискає її до своїх грудей Арсен. І розуміє козак, що його щастя коротке. Ось вінуже

чує дзвін шабель, іржання бойових коней: "От —от життя знову покличе його на тяжку нескінченну дорогу, назустріч вітрам і грозам... Бо й само ж воно — дорога без кінця!"